

Beplantningsselskabet
STAUSHEDE
1880 – 2005

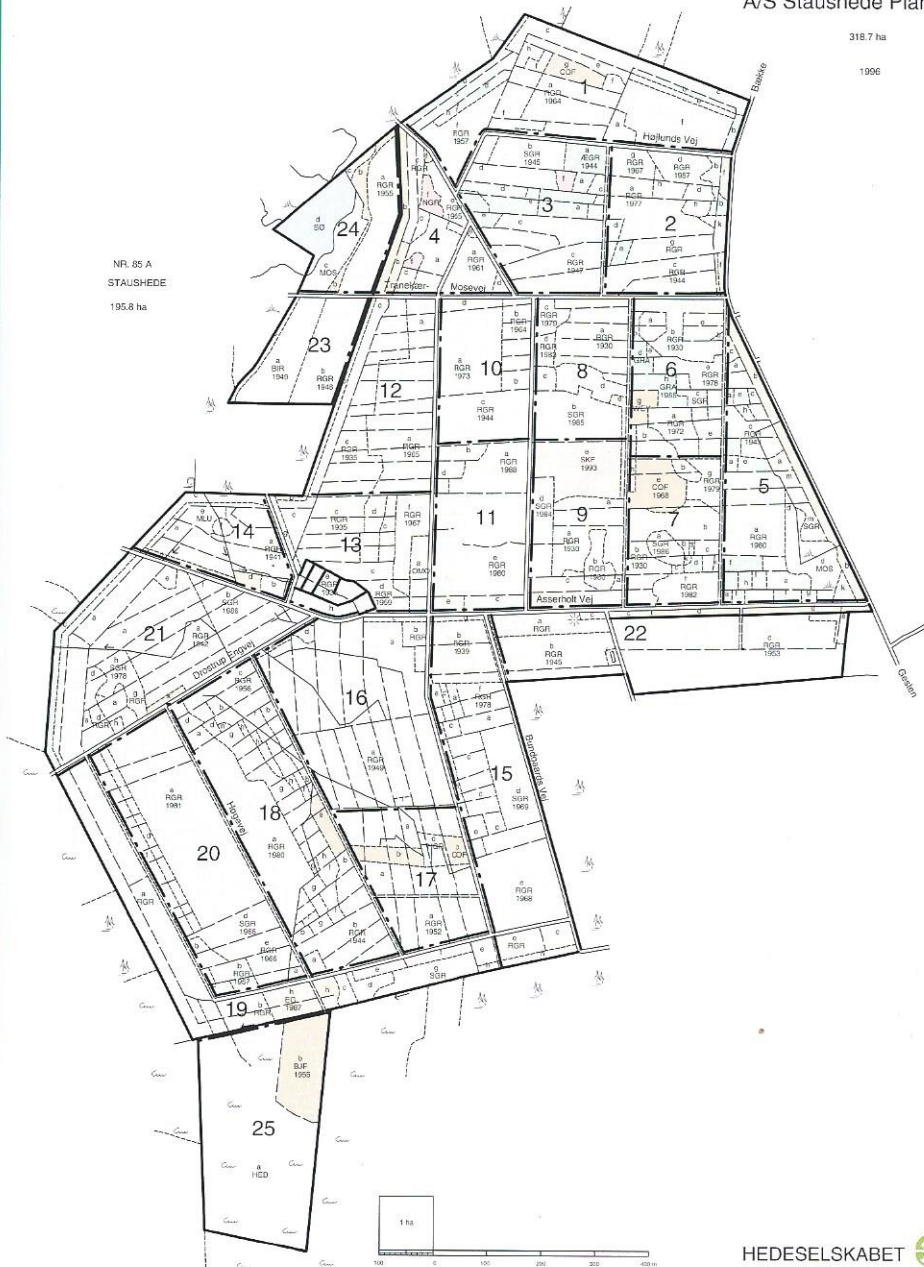
VED
HANS SKOV

A/S Staushede Plantage

318.7 ha

1906

NR. 85 A
STAUSHEDER
195.8 ha

HEDESELSKABET

Beplantningsselskabet Staushede
1880-2005

Redaktion: Hans Skov.
Grafisk tilrettelæggelse og produktion:
Skilteværkstedet, Gesten.

Forsidefoto: Staushede Plantage i april 2005. Foto Hans Skov.
Bagsidefoto: Revsing Plantage i april 2005. Foto Hans Skov.

ISBN: 87-990538-1-0

Indholdsfortegnelse:

Forord

Plantagens historie – særligt efter 1980

Formænd og bestyrelsesmedlemmer i perioden 1880-2005

Tidstavle 1980-2005

Forstmæssige forhold i Selskabets plantager 1980-2005

Dyre- og fugleliv i vores plantager

Jagten i plantagerne i de sidste 25 år

Kildereferencer

Forord

Ved markeringen af 100 året for stiftelsen af "Beplantningsselskabet Staushede Aktieselskab" blev der udgivet et jubilæumsskrift forfattet af Valdemar Andersen. Mange aktionærer, såvel gamle, som nye, har siden udgivelsen for 25 år siden, haft fornøjelse af dette skrift.

Gennem årene har mange aktier skiftet ejer og nye aktionærer er kommet til i forbindelse med aktieudvidelsen i 1996. Bestyrelsen finder det vigtig, at historien om "Staushede Plantage", som selskabet almindeligvis kaldes, bliver bevaret og opdateret. Som en del af markeringen af plantagens 125 års jubilæum, har bestyrelsen derfor besluttet at udgive et tillæg til det første skrift. Tillægget beskriver begivenhederne i de forgangne 25 år.

Staushede Plantage blev til, takket være en lille flok driftige personer, som for 125 år siden tog initiativ til etableringen af plantagen.

Den økonomiske situation for skovbruget i Danmark er dystert og udsigterne for fremtiden ligeså. I respekt for den indsats pionererne ydede og for at bevare Staushede Plantage, som den naturperle den er, forsøger bestyrelsen, at sikre plantagens fortsatte drift.

Stormfald og kraftigt faldende priser på træ betyder at plantagedriften ikke længere giver overskud. Takket være indtægter fra jagtleje, skydebaneleje og renter af værdipapirer, er det stadig muligt at klare udgifterne til ejendomsskat, forsikring og administration.

Jeg vil til sidst rette en stor tak til Hans Skov, for det store arbejde han har udført i forbindelse med udarbejdelsen af dette skrift.

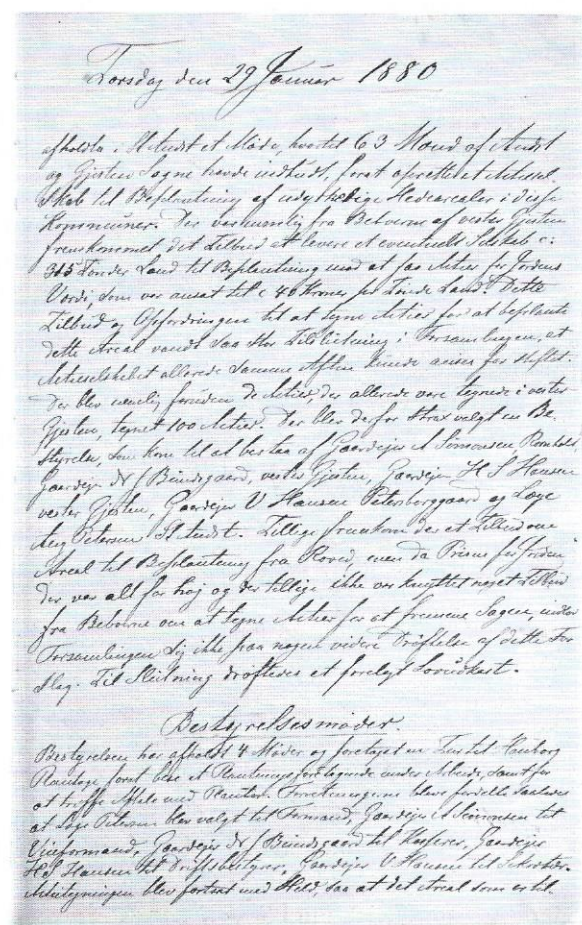
April 2005

Jørgen Bundsgaard Pedersen
Bestyrelsesformand

Plantagens historie – særligt efter 1980

I Forhandlingsprotokollen for "Beplantningsselskabet Staushede" kan man se, at første møde blev gennemført torsdag den 29. januar 1880, hvor 63 mænd fra Gesten og Andst sogne deltog. Formålet var "at oprette et Aktieselskab til Beplantning af udyrkelige Hedearealer i disse Kommuner (Sogne)". Staushede var det område, man havde i kikkerten, men først skulle man have tilsagn fra de forskellige jordbesiddere om, at de ville sælge deres jord eller modtage aktier i bytte med jorden.

Jorden var primært ejet af gårdene i Vester Gesten. Med tiden var der blevet bygget otte huse eller hytter ude på Staushede. Her lejede fattigfolk husene og lidt jord af gårdejere i Vester Gesten. Staushedes beboere havde mildt sagt ikke det bedste ry. N.J. Bundsgaard på Kærholm betalte ligefrem 2 kr. årligt til en af beboerne, for at han ikke skulle stjæle på Kærholm.

Første side i
Forhandlings-
protokollen fra
1880, som stadig
er i brug.

Foto Rogvi
Johansen

Læge August Petersen stod i spidsen for arbejdet med at samle jord til det nye aktieselskab. Der skulle godt med diplomatisk snilde og gode overtalelsesevner til for at nå målet. Min tipoldemor Johanne Skov fra Skovsminde i Vester Gesten var meget betænkelig ved det, men hende havde August Petersen dog fået til at gå med til det ved sin ivrige agitation for plantningssagen, og ved at forestille hende hvorledes det ville gavne egnen og landet i det hele taget. Johanne Skov blev med 85 tdr. land og et leje hus den største enkelte bidragsyder af hede til selskabet. Inden længe var der samlet et tilstrækkeligt areal, og man kunne den 31. marts 1880 vedtage love og vedtægter for selskabet. Læge August Petersen blev meget naturligt selskabets første formand, og han virkede som sådan frem til sin død i 1909.

Med tiden købtes mere jord til, og Langebjerg og Revsing Plantager kom til. Hele denne pionértid er beskrevet grundigt i Valdemar Andersens Jubilæumsskrift fra 1980, så jeg vil undlade at komme mere ind på det her og gå videre til, hvad der er sket med plantagen fra 1980-2005.

Langebjerg Plantage den 27. december 1986. De 34 år gamle rødgraner er i god vækst.

Foto Hans Skov

Vi kan passende begynde med 100 års jubilæet, der den 21. juni 1980 blev indledt med en plantageudflugt. Der var over hundrede fremmødte, som fik en kyndig rundvisning i Langebjerg Plantage af skovrider Hans Kelp og skovfoged J. Fugl Svendsen, hvor bl.a. festpladsen blev besøgt

og mindestenene besigtiget. I Staushede på Asserholtvej holdt bilerne i en flere hundrede meter lang række. I Staushede kunne en rest af de fyrretræer og grantræer, der blev udplantet i årene efter 1880, endnu ses. Nogle af disse rødgran og skovfyr overlevede orkanen i 1999, og kan endnu ses langs Asserholtvejen og langs skovvejen mellem afsnit 10 og 12. Også Revsing Plantage blev besøgt før generalforsamling og festmiddag på Vejen Gæstgivergård. Ved 100 års jubilæumsfesten var der endnu enkelte gamle, der kunne huske læge August Petersen og tiden omkring 1900, hvor man kæmpede for at få gang i plantagerne. Der var f.eks. tre af Johanne Skovs børnebørn med til jubilæumsfesten i 1980. Der levede også stadig personer, der havde været med til at plante første generation af træerne i Revsing efter 1892.

*Langs Asserholtvej i Staushede
Plantage ses endnu i 2005
rødgraner fra 1880.*

Foto Hans Skov

I 1985 fortalte den 103 år gamle Thomas Nielsen Koed mig, at de havde været tre om det: En gravede et hul med en spade, én satte træet ned i hullet, og én trampede jorden til omkring det spæde nåletræ. Thomas Nielsen Koed var født og opvokset på Møllevang ved Revsing Plantage.

En stor begivenhed i "Beplantningsselskabet Staushedes" historie var udvidelsen af aktiekapitalen i 1996. Et lovkrav om, at et aktieselskab

Sjældent har så mange biler holdt på Asserholtvejen som da 100 års jubilæet blev afholdt den 21. juni 1980.

Foto Hans Skov

skulle have en aktiekapital på over 500.000 kr., nødvendiggjorde en udvidelse af aktiekapitalen. Flere løsningsforslag blev opstillet, og bestyrelsen valgte en udvidelse ved fondsemission, og udstedelse af 360 nye aktier til 3. mand. Dog med det forbehold, at gamle aktionærer havde forkøbsret til de nye aktier. Der blev dog rigeligt med aktier til nye interesserede aktionærer, og nu består selskabets aktionærer af en bred skare af gamle aktionærer, der bor spredt i hele landet, og nye der især bor lokalt på egnen. Det sidste er vi i bestyrelsen glade for, da den lokale forankring er vigtig for plantagerne. Af veneration for selskabet blev de nye aktier udfærdiget som tro kopier af de aktier i folioformat, som man lavede i 1880.

Igennem de sidste 25 år er plantagen blevet kyndigt plejet og passet af Hedeselskabet. Indtil orkanen den 3. december 1999 blev plantagen primært drevet med henblik på hurtigt at producere træ til træindustrien. Altså det man kalder produktionsskov. Plantagen skulle give et afkast til aktionærerne, og det var ikke prioriteret, at plantagen skulle være vari-

Festpladsen med mindestenene i Langebjerg Plantage blev besøgt i forbindelse med 100 års jubilæet.

Foto Hans Skov

Aktieudvidelsen i 1996 har medført stor søgning til Selskabets ekskursioner. Her fortæller skovfoged John Holm Christensen om Staushede Plantage den 21. maj 1999.

Foto Hans Skov

eret og spændende. Frem for alt var det rødgran, der dominerede selskabets plantager. Denne énsidige satsning på monokulturer med rødgran gav allerede før orkanen bagslag pga. lave træpriser. Op gennem 1990-erne blev der sjældnere og sjældnere udbetalt udbytte til aktionærerne, og 1997 var det sidste år, der blev udbetalt udbytte overhovedet.

De sidste mange år var udbyttet pr. aktie blot nogle få kroner, så det var ikke for pengenes skyld, man var aktionær. Det var mere et spørgsmål om tradition, og selvfølgelig en tro på det nyttige i at drive plantager på jord, der ikke kunne bruges til landbrugsformål. Orkanen i 1999 viste med al tydelighed, hvor sårbare granbevoksninger er, når vejret viser sig fra den mest ekstreme side. Godt halvdelen af selskabets bevoksninger blev stormfældet den fatale orkannat.

Situationen for plantagerne i de ramte områder var så alvorlig, at Staten udformede en "Stormfaldspakke", hvor plantagerne kunne få støtte til gentilplantning mod at opfylde en række krav. Bl.a. skulle der plantes langt mere varieret end hidtil praktiseret i plantagerne. Dette betyder et langt større indslag af løvtræer, der er naturligt hjemmehørende i Danmark. På sigt vil der komme en langt mere værdifuld og varieret plantage ud af det, men det vil tage mange år. Ingen tvivl om at man om 50 år vil tænke tilbage på orkanen i 1999 med glæde. Med glæde, fordi det blev den begivenhed, der med ét slag ændrede plantagen til det bedre.

*Skydebanen i
Langebjerg
Plantage den
27. december
1986 og den 21.
april 2000, efter
orkanen.*

Foto Hans Skov

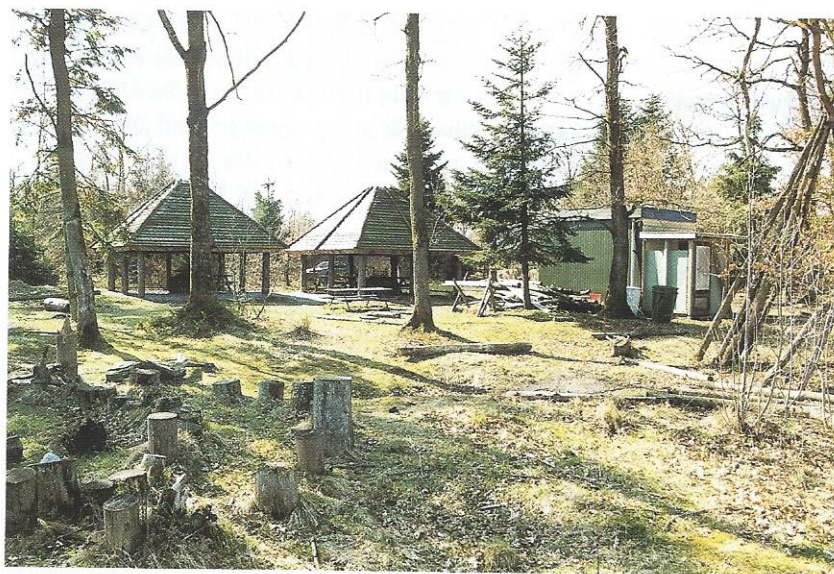
Men alt tager tid, og lige nu kan man godt stadig blive lidt deprimeret, når man skuer ud over de åbne områder, der var tæt skov før 1999. Gunstige vejrforhold har heldigvis givet de nye planter en god start, og det tegner lovende for fremtiden.

Et af de kommende års store spørgsmål bliver, om man i højere grad skal nærme sig naturskov frem for produktionsskov. Som det ser ud nu med lave træpriser, så er det næppe på lang sigt rentabelt at ofre store summer på pleje, hvis der ikke er udsigt til, at denne udgift kan tjene sig ind igen. Men uanset hvilken driftsform man vælger, så er én ting sikker: der vil fortsat vokse træer, der hvor vores forfædre brød hedens al for at rejse skov for mere end 100 år siden.

De rekreative værdier, er i Langebjerg tilgodeset med borde og bænke ved festpladsen, og en skovbørnehave.

Foto Hans Skov

BESTYRELSESMEDLEMMER OG FORMÆND 1880-2005:

August Petersen, Andst	1880-1909.
Formand 1880-1909.	
Anders Simonsen, Ravnholt	1880-1893.
V. Hansen, Petersborg, Andst	1880-1885.
N.J. Bundsgaard, Kærholm, Gesten	1880-1902.
<i>Kasserer 1880-1902.</i>	
H.S. Hansen, Gestenlund, Gesten	1880-1896.
Jakob Jakobsen, Abildhøjgård, Revsing	1893-1909.
<i>Kasserer 1902-1904.</i>	
Jørgen Ravn Simonsen, Sejgård, Asbo	1885-1900.
Jørgen Hansen Skov, Skovsminde, Gesten	1896-1913.
Johs. Ehlers, Asserholt, Asbo	1900-1904.
Jørgen Bundsgaard, Kærholm, Gesten	1903-1924.
<i>Kasserer 1904-1924.</i>	
N.A. Bundsgaard, Toftegård, Gesten	1904-1924.
Formand 1910-1924.	
Hans Moesgaard, Blokager, Gesten	1910-1912.
Chr. Petersen, Revsinggård	1909-1918.
Kr. Hellesø, Mariegård, Gesten	1912-1927.
Marius Ravn, Asbo	1913-1929.
N.H. Lundgaard, Revsing	1918-1930.
<i>Kasserer 1924-1930.</i>	
K.A. Bundsgaard, Toftegård, Gesten	1924-1969.
<i>Kasserer 1930-69. Formand 1924-1969.</i>	
Hans Skov, Skovsminde, Gesten	1927-1954.
Hans Moesgaard, Gesten (tidl. Blokager)	1928-1934.

Peter Michaelsen, Lunderskov	1929-1953.
Chr. Brødsgaard, Ravnholtgård	1930-1938.
Michael Buhl Petersen, Søndergård, Gesten	1935-1961.
Gerhard Højrup, Højrupgård, Gesten	1938-1968.
Simon Hellesø, Lejrskov	1953-1976.
Jørgen Skov, Skovsminde, Gesten; Vejen	1955-1961; 1979-1995.
Formand 1983-1995.	
Nis Jensen, Granhøjgård, Ravnholt	1961-1983.
Formand 1969-1983.	
Erik M. Platz, Kærholm, Gesten	1968-2001.
Direktør fra 2000. Formand 1995-2000.	
Robert Andersen, Villesholm, Gesten	1971-1990.
Peter Hellesø Vaaben, Mariegård, Gesten	1976-1996.
Rasmus Jensen, Granhøjgård, Ravnholt	1983-1995.
Jørgen Bundsgaard Pedersen, Blokager, Gesten; nu Læborg	1990 -
Formand 2000 -	
Hans Skov, opr. Skovsminde, Gesten, nu Søvind, Horsens	1995 -
Niels Ingerslev, Ravnholt; nu Vester Thorsted	1995 -
Hans Jørgen Hellesø Vaaben, opr. Mariegård, Gesten, nu Birkerød	1996 -
Poul Christensen, Langebjerg, Gesten	2001 -

*Bestyrelsen i 1980. Fra venstre: Robert Andersen, Jørgen Skov, Nis Jensen (formand), Peter Hellesø Vaaben, Erik M. Platz.
Foto Hans Skov*

*Bestyrelsen i 2005. Fra venstre: Poul Christensen, Hans Skov, Niels Ingerslev, Jørgen Bundsgaard Pedersen (formand), Hans Jørgen Hellesø Vaaben. Længst til højre ses Selskabets direktør Erik. M. Platz.
Foto John Holm Christensen*

TIDSTAVLE

- 1980 Plantagens 100 års jubilæum afholdes den 21. juni med eks kursion i plantagen og generalforsamling med efterfølgende festmiddag på Vejen Gæstgivergård.
- 1980 Et jubilæumsskrift udgives.
- 1981 Stormfald i november på ca. 1150 m³.
- 1982 Jagtkontrakten fornyes.
- 1982 Plantagens skovrider siden 1944, Hans Kelp, går på pension.
- 1983 Stormfald i januar på ca. 600 m³.
- 1983 Plantagens formand Nis Jensen dør.
- 1984 Aktierne opskrives fra pålydende 300 kr. til 1000 kr.
- 1984 Stormfald i januar på 350 m³.
- 1985 Plantagens hus i Langebjerg udlejet til skovarbejder Valdemar Boysens søn.
- 1986 Køb af 12%’s obligationer for 300.000 kr.
- 1987 Selskabets gamle papirer m.m. opbevares/kopieres i Lokalthistorisk Arkiv i Vejen.
Protokollen fra 1880 og frem returneres til selskabet efter kopiering.
- 1989 Lejen for skydebanen hæves fra 200 kr. til 3000 kr. årligt.
- 1989 Mindre stormfald.
- 1989 Jagtkontrakten fornyes.
- 1990 Stormfald på over 1000 m³ i februar.
- 1990 Salg af aktier i Dansk Spånplade Kompagni.
- 1990 Trykning af endnu 500 stk. af jubilæumsskriftet fra 1980.
- 1991 Vedtægtsændring således at ingen i bestyrelsen kan genvælges efter det fyldte 70. år.
- 1993 Skovfoged J. Fugl Svendsen går på pension.
Har været plantagens skovfoged siden 1965.
Afløses af skovfoged John Holm Christensen.
- 1994 Jagtkontrakten fornyes.
- 1995 Plantagens formand Jørgen Skov dør.
- 1996 Udvidelse af aktiekapitalen fra 406.000 kr. til 609.000 kr. ved fondsemission. Der blev udstedt en ny aktie pr. gammel aktie, samt desuden 360 nye aktier til 3. mand, dog med forkøbsret til gamle aktionærer.
Vedtægtsændringer gennemført i denne forbindelse.
- 1997 Plantagens hus i Langebjerg Plantage solgt.
- 1998 Selskabet bliver medlem af Dansk Skovforening.
- 1998 Plantagens skovrider siden 1982, Leif Oppermann, går på pension.

- 1999 Den 3. december rammes plantagen af århundredets værste orkan. Stormfaldet udgør 152 ha hvilket svarer til 17 års hugst. 52% af det bevoksede areal stormfældes.
Det er 39.000 m³ træ!
- 1999 Jagtkontrakten fornyes.
Er efterhånden en betydelig indtægtskilde for selskabet.
- 2000 Plantagen tilslutter sig Statens gentilplantningsordning (Stormfaldspakken) efter det katastrofale stormfald året før.
- 2000 Formandsskifte fra Erik M. Platz til Jørgen Bundsgaard Pedersen. Platz fortsætter frem til næste generalforsamling som menigt bestyrelsesmedlem.
- 2000 Skovrider Leif Oppermann, der har været selskabets direktør siden 1984, træder tilbage, og han afløses af Erik M. Platz.
- 2001 Oprydning efter stormfaldet færdig, og gentilplantningen er i fuld gang.
- 2001 Salg af obligationer for 500.000 kr. for at forbedre selskabets likviditet efter stormfaldet.
- 2001 Stormfaldsforsikring tegnet.
- 2002 Udvidelse af skovbørnehaven i Langebjerg Plantage.
- 2003 Det besluttet at støjvoldene ved skydebanen i Langebjerg Plantage skal forhøjes.
- 2003 Gentilplantningen efter stormfaldet stort set tilendebragt.
- 2004 Jagtkontrakten fornyes.
- 2004 Salg af obligationer for at forbedre likviditeten.
- 2005 A/S Beplantningsselskabet Staushedes 125 års jubilæum markeres med et mindre jubilæumsskrift, ekskursion i plantagen og festmiddag på Vejen Gæstgivergård 11. maj.

Efter det store stormfald i 1999, er der dog stadig partier med plantage i god vækst. Her Revsing Plantage den 11. april 2005.

Foto Hans Skov

Forstmæssige forhold i Selskabets plantager 1980-2005

Mindre stormfald 1981, 1983, 1984, 1989, 1990

Der var en serie af små stormfald i årene 1981 (1150 m³), 1983 (600 m³), 1984 (350 m³), 1989 (mindre stormfald) og 1990 (godt 1000 m³). Tallene i parentes fortæller, hvor mange m³ træ, der var tale om. Stormfaldene var koncentreret omkring den centrale del af Staushede Plantage, og arealerne i området mod sydvest (afd. 18/19). I Revsing var det arealer i den vestlige ende, der blev ramt.

*Revsing Plantage
før stormfaldet.*

Foto Hans Skov

Tørkeskader og typografbilleangreb

Værre for skoven var eftervirkningerne af tørkesomrene i 1975 og 1976, der stadig var mærkbare omkring 1980. Tørkeskaderne bestod af tørre træer, døde træer, misvækst og massive angreb af den skadelige typografbille. Også i den tørre sommer i 1983 var der problemer med et stort typografbilleangreb.

Billeangrebene har dog været af forskelligt omfang, idet skaderne i høj grad afhænger af insekternes mulighed for at yngle. Har vi i slutningen af sommeren en længere varm periode, er der stor chance for, at vi får et betydeligt angreb af typografbiller. Disse angriber de levende træers bark og lægger æg under barken. Larverne udklækkes og laver et ernæringsgnav under barken, og dette gnav ødelægger træets mulighed for at transportere vand og næringsstoffer. Det bevirker, at træet svækkes og på længere sigt dør. Disse angreb har vi haft løbende over årene, og der var således bl.a. en række "Typograf huller" i Revsing plantages

nordkant. Disse huller har givet også haft en negativ effekt på stormfaldet i 1999.

I tørkesommeren 1992 gik 2 ha ud i Staushede Plantage, men tørkeskader forekommer ikke kun i hede somre, også langvarig kulde kombineret med tør luft kan svide nålene på træerne. Vinteren 1986/87 medførte efterfølgende rødsvedne nåle i plantagens randbevoksninger. Det svækker træerne og kan i sidste ende få dem til at gå ud.

Revsing Plantage lige efter orkanen den 3. december 1999.

Foto Hans Skov

Revsing Plantage set fra ØNØ efter det store stormfald i 1999. Ødelæggelserne er enorme.

*Foto
Jørgen
Bundsgaard
Pedersen*

Orkanen den 3. december 1999

Stormfaldet den 3. december 1999 ramte plantagerne meget hårdt. Plantagernes samlede areal er på 318,7 ha. Af disse var 290,19 ha bevokset før stormfaldet. Resten er vej, hede, mose og sø. Den første opgørelse af stormfaldet var på ca. 152 ha eller ca. 52% af det bevoksede areal. Det svarer til 39.000 m³ træ - eller omtrent 17 års hugst!

Langebjerg Plantage set fra syd efter orkanen den 3. december 1999. Også her er ødelæggelserne enorme.

Foto Jørgen Bundsgaard Pedersen

De forskellige plantagers stormfald fordelte sig således: Staushede ca. 80 ha, Revsing ca. 54 ha, og Langebjerg 18 ha.

Gentilplantning

Der blev lavet en plan for hver af de enkelte plantager omkring gentilplantningen.

I Staushede Plantage skulle der plantes 28,3 ha med løvtræ med eg og lind som hovedtræarter, og fuglekirsebær og rødél som indblanding. 37 ha skulle plantes med douglasgran som hovedtræart, og indblanding af rødgran, skovfyr og lærk. Af det tidligere plantede areal blev det besluttet at lade 14,4 ha ligge uden tilplantning. Dette kaldes naturlig tilgroning, dvs. at man lader naturen råde og venter og ser, hvad der naturligt vil komme på arealet. På en stor del af arealerne vil der komme trævækst af forskellig slags, men der vil sikkert også blive områder, som vil holde sig åbne, specielt de steder hvor der ofte står vand.

I Revsing Plantage blev stormfaldet opgjort til ca. 54 ha. Det blev besluttet, at disse skulle tilplantes på følgende måde: 18,4 ha med løvtræ, igen med eg og lind som hovedtræarter, og med indblanding af fuglekirsebær og rødæl. 32,3 ha skulle plantes med douglasgran med indblanding af rødgran, skovfyr og lærk. I Revsing Plantage skulle der ikke udlægges arealer til naturlig tilgroning.

Ifølge den gamle plan var der i Revsing Plantage 3 ha med løvtræ inden orkanen. Det svarer til ca. 3% af det totale areal. Efter stormfaldsplantningen er denne procent nu næsten 23!

*Oprydning i
Revsing Plantage
efter orkanen.*

Foto Hans Skov

*Enorme stakke af
tømmer lå tilbage
efter oprydningen. Her
besigtiges forholdene i Revsing i
forbindelse med
generalforsamlingen den 8. maj
2000.*

Foto Hans Skov

Forud for gentilplantningen blev stød ryddet væk, og der blev pløjet dybe render hvor de nye træer kunne vokse. Revsing Plantage den 8. maj 2000. Fot. Hans Skov

I Langebjerg plantage skulle der plantes 13,9 ha med løvtræ. Hovedtræarterne er også her eg og lind med indblanding af fuglekirsebær og rødæl. Nåletræsarealet var 3,7 ha, der skulle tilplantes med hovedsageligt douglasgran med indblanding af rødgran. I alt blev det besluttet at lade 0,6 ha ligge som naturlig tilgroning / åbne arealer. Specielt omkring festpladsen og skovbørnehaven.

Med den ovenstående plantning vil plantagerne ændre karakter. Hvis man ser på den gamle driftsplan, er det samlede areal med løvtræ opgjort til 16,43 ha. Dette areal er i alt forøget med 60,6 ha, dvs. at ca. 25% af plantagernes totale areal nu er løvskov. Også nåletræsarealet vil ændre karakter. Før stormen var hovedtræarten rødgran, nu er der skiftet, således at douglasgran vil indtage en væsentlig plads i plantagernes nåletræsarealer. Grunden til, at douglasgran er valgt til fordel for rødgran, er, at der i stormfaldstilskuddet ikke var mulighed for at få tilskud til rødgran, og fordi douglasgran har vist sig at have en bedre generel sundhed end rødgran. Hvis forskerne har ret mht. klimaændringer, vil douglasgran sikkert også vise sig overlegen i forhold til rødgran. Douglasgranen stammer oprindeligt fra de vestamerikanske stater Oregon og Washington, og den er dermed mere tilpasset til et mildere kystklima.

Skovfoged John Holm Christensen viser nyplantet kultur frem i Staushede den 14. maj 2001.

Fot. Hans Skov

Eg og lind er valgt som hovedtræarter i løvtræ. Dette er fordi, de er de træarter, som vil udvikle sig bedst set i forhold til jordbund og klima. Der er dog også plantet bøg på nogle arealer.

Indblandingsarterne er hovedsageligt fuglekirsebær og rødell. Fuglekirsebær skulle kunne trives i blanding med eg og lind og således være med til at give skoven forskellighed. Rødellen er indplantet som hjælpe-træart, men den forventes at forsvinde i forbindelse med de første udtyndinger. Rundt i plantagernes yderkanter er der plantet forskellige buske for at danne et tæt skovbryn.

Denne ændring af plantagernes træarter vil helt sikkert også ændre dyre- og insektlivet. Der vil blive mulighed for, at forskellige dyrearter og fugle vil indvandre i plantagerne.

Arealerne vil i årene fremover få mere "skovpræg" og fjerne sig fra det plantageagtige. Det vil betyde, at fugle og dyr, der hører til i løvskoven, vil kunne finde mulighed for at leve i skovene, der vil komme mere lys til skovbunden, og floraen vil ændre sig.

Dyre- og fugleliv i vores plantager

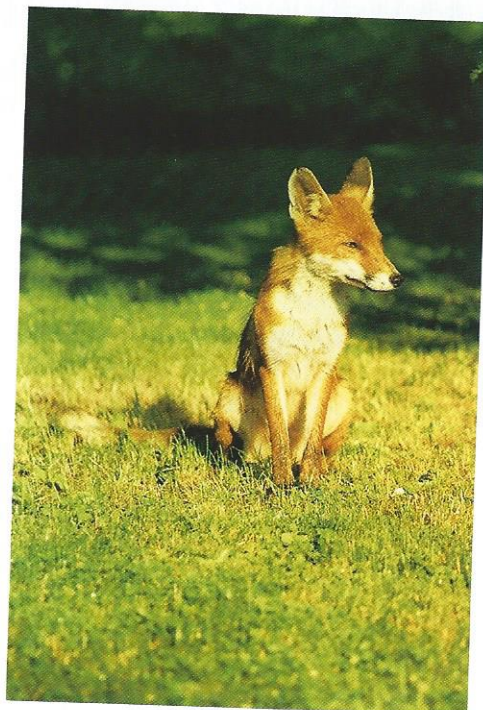
Pattedyr og krybdyr

I mange år har der været en pæn bestand af råvildt i selskabets plantager. Bestanden er steget en del i de sidste par årtier. Det er sikkert markerne med vinterafgrøder og de mange nye levende hegn samt milde vintre, der har begunstiget bestanden.

Efter orkanen i december 1999 var der også en tid dåvildt i Revsing Plantage, men de synes forsvundet igen. Dåvildtet var undsluppet fra opdræt på egnen.

Kronvildtet ses nu oftere og oftere på strejf i vores plantager. Særligt Staushede Plantage synes at have et potentiale for en bestand. De nærmeste bestande findes i plantagerne og moserne nord og vest for Staushede Plantage, og de vil hurtigt kunne sprede sig til Staushede, når plantagen er vokset mere op efter orkanen i 1999.

Ræve bor i både Staushede, Langebjerg og Revsing Plantager. Grævling bor også på selskabets jord, men er noget mere fåtallig end rævene. Skov- og husmår, eger og hare er andre af plantagens beboere.

Ræven er almindelig i Selskabets plantager.

Foto Jens Jeppesen

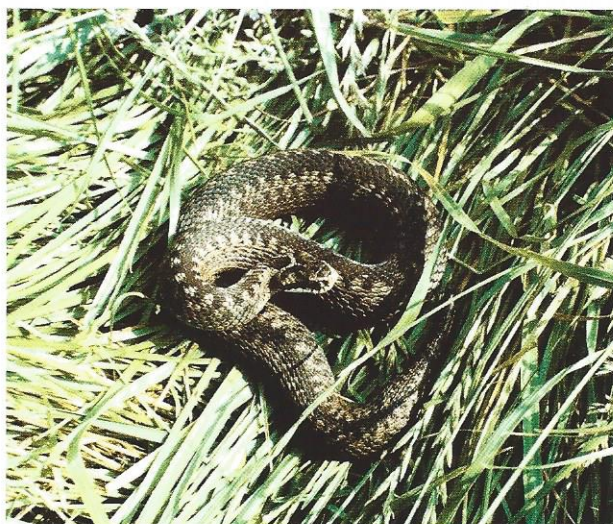
Under 2. Verdenskrig, da der blev gravet tørv i stor målestok i Trane-kær Mose i Staushede, dukkede et par meget sjældne birkemus op. Disse mus var/er en relikte helt fra tiden lige efter istiden. Her ude i mose og

hedeterrænet overlevede en bestand af disse mus helt frem til krigen. Man ved ikke, om de stadig findes i området, for de er ikke påvist siden. I Tranekær dukkede knogler fra for længst uddøde dyrearter op ved tørvegravningen. Der blev bl.a. fundet knogler fra urokser og bævere, der havde levet her i stenalderen.

Firben, stålorme og hugorme findes også i plantagerne, men de er ikke så almindelige som førhen. Måske hænger det sammen med indskrænkningen af arealer med lyng og revling. Disse vækster er forsvundet mange steder i de sidste 25 år og erstattet af græs eller træer, og det har nok ikke passet disse krybdyr.

Hugormen ses især i Staushede og Revsing Plantager.

Foto Hans Skov

Hedepartiet mellem Staushede Plantage og Mosehusdammen huser mange hugorme, firben og stålorme. Her set den 11. april 2005 fra nord.

Foto Hans Skov

Fugleliv

Fuglelivet i selskabets plantager må betegnes som varieret, og med den nye og større artsvariation af skovtræer efter orkanen i 1999, vil både fugle- og dyreliv blive langt mere rigt, end det er tilfældet i dag. Blandt de mindre arter kan nævnes: fuglekonger, gærdesmutter, sort- og top- og blåmejser, musvitter, spætmejsere, løv-, skov-, have-, gransangere, munke, bogfinker, grønirisker, skovspurve, solsorte, misteldrosler, sangdrosler, gråkrager, skovskader, husskader. Ravnene har rede i Staushede Plantage og ses ofte omkring Tranekær.

Den store flagspætte yngler almindeligt i alle selskabets plantager. Sortspætten høres og ses efterhånden ofte, specielt i Staushede. Om den ligefrem yngler i plantagen er nok tvivlsomt, for efter orkanen i 1999 er der ikke mange store træer tilbage at bygge rede i.

De rovfugle, der bor i plantagerne, er musvåge, spurvehøg, duehøg, tårnfalk og skovhornugle. Både ringdue og tyrkerdue yngler også. Faktisk var Langebjerg et af de første steder, tyrkerduen blev fundet ynglende i Danmark i 1954, efter at den spredte sig hertil i 1950. En sjælden - men næsten årligt forekommende - fugl er natravnen. Den overses let, da man skal færdes i plantagerne efter mørkets frembrud for at få et glimt af den eller høre dens karakteristiske sang. Næsten lige så skjult en tilværelse fører plantagens skovsnepper.

Fiskehejrer ses hyppigt ved Tranekær Sø, men siden en lille koloni i 1930'erne bestod i nogle få år i Staushede Plantage, har den ikke ynglet her. I Tranekær Sø kan man derimod glæde sig over ynglende knopsvaner, gråænder, blishøns og grøn-

Stor flagspætte ved redehul i rødgran i Revsing Plantage.

Foto Hans Skov

benet rørhøne. Sjældne trækgæster kan om vinteren gæste Tranekær sø. Jeg har tilbage i januar 1975 set en lom (formentlig ungfugl af rødstrubet lom), mens man mere almindeligt kan se sangsvaner og troldænder.

*Knopsvanepar
med unge i Tra-
nekær sø den 9.
november 1995.*

Foto Hans Skov

Den mest sjældne trækgæst, der er set om sommeren i Staushede Plantage, var en ellekrage, der i juli 1977 i ugevis holdt til i området. Det er en allikestor fugl med dybblå og grønne nuancer, der virker alt for eksotiske i det danske landskab. Den har da heller ikke ynglet i Danmark i de sidste 130 år, og i dag skal man helt til Polen for at finde den nærmeste bestand. Næsten lige så farvestrålende er isfuglen, som af og til lader sig se ved Tranekær Sø og Staushede Bæk, der løber ud i Drostrup Å.

Den 12. maj 2004, midt under plantagebesigtigelsen i forbindelse med generalforsamlingen, fløj et par traner over Asserholtvejen i lav højde. Tranen er i disse år ved at genvinde fodfæstet i Danmark, og man regner med, at omkring 50 par nu yngler i landet. Navnet Tranekær kommer efter alt at dømme snart til ære og værdighed igen efter tranens fravær i mere end 130 år. Terrænet omkring Staushede med de mange vådområder og moser er lige, hvad der tiltrækker traner!

Det bliver spændende at følge udviklingen i plantagernes dyre- og fugleliv de kommende år, når de gentilplantede arealer efterhånden bliver til noget, der mere er skov end plantage. Det vil betyde, at nye arter vil etablere sig – og et besøg i plantagerne vil blive endnu mere spændende.

Jagten i plantagerne i de sidste 25 år

Igennem de sidste 25 år har jagten gennemgået en stor forandring: råvildtets udbredelse er blevet væsentligt større, der er blevet flere medlemmer i Gesten Jagtselskab, og skoven har ændret sig drastisk.

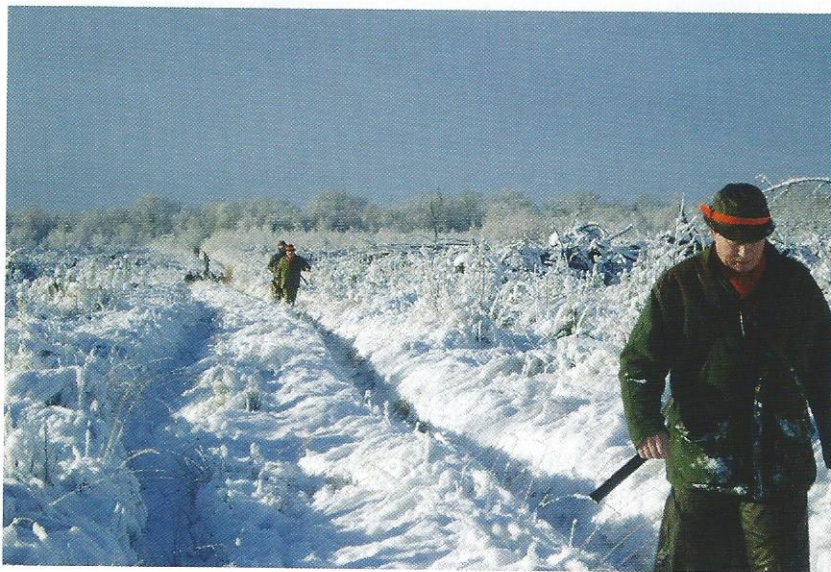
Jagt 25 år tilbage

Dengang bestod Gesten Jagtselskab (etableret i 1919) kun af 10 medlemmer, og det var hvert år kun tilladt at invitere 3 gæster med til årets jagter. Som følge deraf var fremmødet til jagterne ikke ret stort, ofte under 10 jægere. Endvidere blev jagt ikke accepteret på søndage, men tvært imod stort set kun på ugens 5 hverdage, så jægerne var typisk personer, som ikke forsømte et arbejde ved at tage på jagt. Den lille medlemsskare hang sammen med, at jagten i det væsentligste blev drevet som støverjagt, hvor jægerne flyttede sig rundt i terrænet efter, hvor drevet fra støverne gik hen.

Poul Christensen husker: ”Jeg var som helt nybagt jæger inviteret på en jagt i Staushede Plantage og var den gang ikke ret godt kendt derude. Pludselig var jeg ganske alene og kunne ikke finde andre jægere, men langt om længe mødte jeg da Valde, en daværende skovarbejder, som skulle tidligere hjem end de øvrige. Han kunne fortælle mig vejen hen til de andre deltagere, som alle havde samlet sig omkring en rævegrav, hvor en af støverne var gået ned og havde kontakt med ræven i graven. Da støveren hele tiden befandt sig samme sted i graven og gav hals dér, blev det besluttet, hvad ikke var ualmindeligt den gang, at man hentede skovl og spade og gravede ned dér, hvor man mente, at ræven sad. Det skal siges, at denne usportslige jagt ikke var ualmindelig den gang. Så vidt jeg husker, blev ræven skudt nede i graven. Det var da ved at blive mørkt i plantagen, som den gang næsten overalt bestod af store graner, og alle gik hjem.

På en anden jagt, som jeg deltog i, husker jeg tydeligt morgenparolen: ”Vi går den vej rundt langs med nordkanten i formiddag og, ja så ellers som vi plejer”; selvfølgelig en udmærket parole, hvis man vidste, hvad man plejede at gøre, men når man som jeg var ny i området, blev jeg nødt til at spørge lidt til, hvad formanden mente, og ellers prøve på at holde kontakt til nogle af de andre jægere, som havde samme interesse som mig, nemlig at prøve at få skovsnepper for skud. Nogle af medlemmerne havde deres faste pladser ude i terrænet, så de øvrige vidste godt, hvor de var, hvis der da ellers ikke var sket noget et andet sted, som berettigede, at vedkommende skulle flytte sig.

Men interessen for decideret støverjagt svandt ind til kun at omfatte nogle få personer, og der blev større og større fremmøde af jægere med en eller anden form for hønsehund”.

Vinterjagt i Revsing Plantage.

Foto Finn Hahn

Jagtselskabets udvidelser

Da det for godt 20 år siden blev besluttet at udvide Gesten Jagtselskab, vist nok i første omgang til 15 mand, kom der flere yngre jægere ind i Selskabet, og dermed blev tilhængerne til støverjagt en forholdsvis endnu mindre gruppe.

Dette bevirkede, at der blev en del uenighed i, hvordan jagten skulle drives i plantagerne, men langsomt tog jagterne mere og mere form af disciplinerede selskabsjagter, hvor der var styr på, hvor alle deltagerne hele tiden befandt sig, og der opstod ikke de farlige situationer, som der før havde været.

Selvfølgelig var det en svær overgang, da der stadig var deltagere, som havde støvere med på jagterne, og disse hunde holder sig ikke indenfor såten, når de har fundet fod, så ofte var den næste såt delvist jaget igennem, inden vi kom der, men langsomt skete ændringen, og nu er der ingen hunde med langt drev på jagterne.

Efterhånden som jagtlejen er blevet større og større har det været nødvendigt at udvide Jagtselskabet til over 30 medlemmer, så medlemskabet for den enkelte deltager forbliver økonomisk overkommeligt.

Indtil for ganske få år siden kunne kun jægere fra Gesten sogn være medlem i Jagtselskabet, men det blev med udvidelsen nødvendigt at fjerne denne begrænsning fra Jagtselskabets regler for at kunne samle interesserede jægere nok, og nu er en ganske stor del af medlemmerne bosiddende uden for Gesten sogn.

Bukkejagt

Det er ca. 15 år siden, at der blev åbnet op for at drive sommerjagt på råbuk. En ordning, som måtte igennem mange debatter, før den blev besluttet, og den var ikke så populær de første mange år. Dette var fordi, der ofte kun var få jægere, som var interesseret, og fordi der kun blev skudt én eller to bukke, hvor det ellers ifølge reglerne var tilladt at skyde tre. Men som det er gået med den samlede jægerstand i Danmark, er det også gået i Jagtselskabet. Flere og flere har erhvervet sig jagtriffel, og de vil gerne bruge den til jagt på sommerbukken. Nu må der skydes op til fem sommerbukke, og da bestanden er blevet så tæt, og terrænet så åbent efter orkanen i 1999, blev det yderligere nødvendigt at sætte en begrænsning ind i reglerne, for at alle, der var tilmeldt bukkejagten, kunne få en chance, for ellers blev der skudt unge bukke. Der blev nemlig tillagt en ekstra afgift, hvis jægeren skyder mindre bukke end seksendere. Dette har bevirket, at der normalt ikke bliver skudt fem sommerbukke.

Denne udvikling er meget positiv for at udvikle en stærk bestand, da de unge bukke normalt er lette at få på skud, hvorimod de gamle gemmer sig i tykningerne og derved lever længe.

For plantagens drift er det positivt, at der bliver skudt mange bukke, da de "fejer" de unge træer som territoriemarkering (dvs. gnubber geviret mod træernes bark, der skades). Ofte er det de flotte nye planter af douglasgran, der bliver valgt, og dermed er den plante ødelagt for evigt. For den samlede bestand af råvildt er det derimod bedst at få skudt af de gamle bukke, da de kræver et større territorium end de unge og dermed presser de unge bukke ud på naborevirene, hvor mange bliver skudt.

Råvildtet generelt

Som tidligere nævnt har bestanden af råvildt været i konstant fremgang, så afskydningen er omkring 3-doblet i forhold til tallene 25 år tilbage, og bestanden må være tæt på det, som reviret kan bære nu. Måske er vi nået over, men da sker bare det, at de unge individer bliver trykket ud, når råerne skal til at sætte lam igen.

*Vildtparade efter jagt i Revsing Plantage.
Foto Finn Hahn*

Som det er med de gamle bukke, at de kræver et stort revir, er det også med de gamle råer. Typisk kræver en gammel rå dobbelt så stort revir som en ung rå.

Her i 2005 formodes det, at nogle af de første hegninger kan fjernes, da de unge løvtræer har nået en sådan højde, at råvildtet ikke kan beskadige toppene på planterne mere. Derved får råvildtet langt større arealer til rådighed, og arealer som ikke kun om sommeren yder føde og dækning, men også i vintertiden vil være en væsentlig del af råvildtets forrådskammer i form af knopper og olden.

Med den øgede fødemængde tror Poul Christensen, at bestanden min. kan udvides med 50%, uden at den vil lide nogen nød om vinteren. Udviklingen kan dog ikke styres, da det pga. de tætte kulturer overalt i plantagen vil blive meget svært for Jagtselskabet at skyde tilstrækkeligt råvildt på den traditionelle sportslige måde, hvorpå jagten bliver drevet.

Dåvildt i Revsing Plantage

Pludselig stod der en rudel dåvildt i Revsing Plantage, dyr som var undsluppet et hegn i Gesten. Det var rimeligt tamme dyr, og de gik der hele sommeren igennem, et par stykker blev kørt ned og nogle blev sikkert skudt udenfor plantagen.

På Jagtselskabets foranledning blev der indført en frivillig fredning i området, men bestanden bredte sig længere og længere ud, og nu bliver der vist nok ikke set dåvildt mere.

Kronvildtet

I efterhånden mange år har bestanden af kronvildt stået lige udenfor plantagerne, men endnu har der ikke været antydning af bestand, bortset fra enkelte strejfe, som har opholdt sig der i kortere tid.

Poul Christensen tror dog, at når de nye kulturer er nået op i mands-højde og alle hegningerne er væk vil der sikkert etableres en rimelig fast bestand. I det mindste i Staushede Plantage vil der være en god mulighed, da der er store områder der, hvor der ikke er meget trafik.

Rævene

Bestanden af ræve har en fantastisk evne til at tilpasse sig. I nu mange år har bestanden været angrebet af skab, og der kan endnu findes enkelte individer med denne sygdom, men bestanden har ikke ladet sig påvirke væsentlig, men har ligget rimeligt konstant og koncentreret sig mest i de områder, hvor der har været mest vildt, nemlig Revsing Plantage, hvor der udover vildtbestanden også er tæt til markerne med bestande af mus.

Fasanerne

25 år tilbage var der rigtig mange fasaner, især i Langebjerg Plantage. Mange Gesten borgere kan sikkert huske, at der hver morgen og aften løb flokke af fasaner over Staushedevejen til og fra plantagen, i forbindelse med deres daglige fourageringsture ud på markerne, og ned til området ved Gesten Å.

Desværre er bestanden blevet væsentligt reduceret, ikke på grund af jagttryk, men andre omstændigheder har været afgørende. Landbrugets omlægning bærer formodentlig en del af skylden. Jagtselskabet har igennem de sidste år prøvet at råde bod på den svindende fasanbestand ved at sætte ungfugle ud i volierer, og efter en tilvænningsperiode er de blevet sluppet ud i naturen. Især i Revsing Plantage er der blevet ydet en stor indsats, og det er fortsat tilfældet. Heldigvis er der nu mange fasaner i Revsing, og der kan på en enkelt jagt blive skudt op mod ti fasaner, så når der også bliver skudt til råvildt, harer, skovsnepper og ræve kan der lyde mange skud, når der er jagt i Revsing Plantage.

Jægerhygge i jagthytten i Staushede Plantage.

Foto Finn Hahn

Kildereferencer:

Andersen, Valdemar. 1980. "Beplantningsselskabet Staushede". Jubilæumsskrift. 56 sider.

Schmidt, August F. 1955. Gjesten Sogns Historie. 374 sider.

Beplantningsselskabet "Staushede's" Forhandlingsprotokol 1880-2005.

Bidrag fra Poul Christensen, Langebjerg, om jagten i plantagerne de sidste 25 år.

Bidrag fra skovfoged John Holm Christensen, Hedeselskabet, om den forstmæssige udvikling i selskabets plantager de sidste 25 år.

